Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MELCHIORA WATHELETA
przedstawiona w dniu 26 maja 2016 r.*

Sprawa C-294/15

Edyta Mikołajczyk
przeciwko
Marie Louise Czarneckiej,
Stefanowi Czarneckiemu

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Sąd Apelacyjny w Warszawie (Polska)]

Odesłanie prejudycjalne — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej — Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 — Artykuł 1 ust. 1 lit. a) — Przedmiotowy zakres stosowania — Powództwo o unieważnienie małżeństwa wytoczone przez osobę trzecią po śmierci jednego z małżonków — Artykuł 3 ust. 1 — Jurysdykcja sądów państwa członkowskiego miejsca zamieszkania powoda do rozstrzygnięcia w przedmiocie takiego powództwa

I – Wprowadzenie

1. Omawiany wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 1 ust. 1 lit. a), art. 1 ust. 3 i art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000** (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 2201/2003").

2. W szczególności wniosek ów odnosi się do zastosowania wspomnianego rozporządzenia do powództw o unieważnienie małżeństwa wytaczanych przez osoby trzecie po śmierci jednego z małżonków.

II – Ramy prawne

3. Motyw 8 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowi, że „[w] odniesieniu do orzeczeń rozwodowych, o separacji lub unieważnieniu małżeństwa niniejsze rozporządzenie powinno mieć zastosowanie wyłącznie w stosunku do rozwiązania małżeństwa, a nie takich kwestii, jak przyczyny rozwodu, skutki majątkowe małżeństwa lub inne możliwe kwestie uboczne".

* Język oryginału: francuski.

** Dz.U. 2003, L 338, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 6, s. 243. W niniejszej opinii będę się odwoływał do wersji rozporządzenia nr 2201/2003, zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 2116/2004 z dnia 2 grudnia 2004 r. (Dz.U. 2004, L 367, s. 1).

4. Zakres stosowania rozporządzenia nr 2201/2003 został określony w art. 1 ust. 1 i 3 tego aktu w następujący sposób:

„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie, bez względu na rodzaj sądu, w sprawach cywilnych dotyczących:

a) rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa;

[…]

3. Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do:

a) ustalenia i zaprzeczenia rodzicielstwa;

b) orzeczeń w sprawach adopcji, środków przygotowujących do adopcji, jak również unieważnienia i odwołania adopcji;

c) nazwiska i imion dziecka;

d) upełnoletnienia;

e) obowiązków alimentacyjnych;

f) powiernictwa oraz dziedziczenia;

g) środków podejmowanych w wyniku przestępstw popełnionych przez dzieci”.

5. Artykuł 3 tego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja ogólna”, stanowi:

„1. W sprawach orzeczeń dotyczących rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego,

a) na którego terytorium:

— oboje małżonkowie mają zwykły pobyt, lub

— małżonkowie mieli ostatnio oboje zwykły pobyt, o ile jedno z nich ma tam nadal zwykły pobyt, lub

— strona przeciwna ma zwykły pobyt, lub

— w przypadku wspólnego pozwu lub wniosku jedno z małżonków ma zwykły pobyt, lub

— powód lub wnioskodawca ma zwykły pobyt, jeżeli przebywał tam od przynajmniej roku bezpośrednio przed wniesieniem pozwu lub wniosku, lub

— powód lub wnioskodawca ma zwykły pobyt, jeżeli przebywał tam przynajmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wniesieniem pozwu lub wniosku i jest obywatelem tego państwa członkowskiego lub, w przypadku Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, ma tam swój »domicile«;

b) którego obywatelstwo posiadają oboje małżonkowie lub, w przypadku Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, w którym mają swój wspólny »domicile«.

2. Pojęcie »domicile« na potrzeby niniejszego rozporządzenia określa się według prawa brytyjskiego [Zjednoczonego Królestwa] i irlandzkiego".

III – Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

6. Okoliczności faktyczne niniejszej sprawy są nietypowe i sięgają kilkudziesięciu lat wstecz.

7. W dniu 20 listopada 2012 r. Edyta Mikołajczyk wniosła do Sądu Okręgowego w Warszawie (Polska) pozew o unieważnienie małżeństwa Stefana Czarneckiego i Marie Louise Czarneckiej (z domu Cuenin) zawartego w dniu 4 lipca 1956 r. przed officier d'état civil de la mairie du 16e arrondissement de Paris (kierownikiem urzędu stanu cywilnego merostwa szesnastej dzielnicy Paryża, Francja). Wskazała ona, że jest spadkobierczynią testamentową pierwszej żony S. Czarneckiego, Zdzisławy Czarneckiej, która zmarła w dniu 15 czerwca 1999 r.

8. Zdaniem E. Mikołajczyk małżeństwo S. Czarneckiego i Z. Czarneckiej zawarte w dniu 13 lipca 1937 r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Poznaniu (Polska) nigdy nie zostało rozwiązane, co oznacza, że związek małżeński zawarty następnie przez S. Czarneckiego z M.L. Czarnecką stanowi związek bigamiczny.

9. Pozew o unieważnienie małżeństwa został wniesiony przeciwko S. Czarneckiemu i M.L. Czarneckiej. Jako że S. Czarnecki zmarł w dniu 3 marca 1971 r., do reprezentowania go w tym postępowaniu został ustanowiony kurator, który przyłączył się do stanowiska M.L. Czarneckiej.

10. Marie Louise Czarnecka podniosła zarzut braku jurysdykcji Sądu Okręgowego w Warszawie i wniosła o odrzucenie owego pozwu jako niedopuszczalnego. Co do istoty wniosła ona o oddalenie powództwa w całości jako bezzasadnego.

11. Postanowieniem z dnia 9 września 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił ten zarzut braku jurysdykcji, a żadna ze stron nie zaskarżyła owego postanowienia.

12. Wyrokiem z dnia 13 lutego 2014 r. sąd ten, stwierdzając, że małżeństwo S. Czarneckiego z Z. Czarnecką zostało rozwiązane w drodze rozwodu orzeczonego przez polski sąd w dniu 29 maja 1940 r., oddalił pozew o unieważnienie małżeństwa jako bezzasadny.

13. Edyta Mikołajczyk wniosła od tego wyroku apelację do Sądu Apelacyjnego w Warszawie (Polska).

14. Rozpoznając tę apelację, sąd ów powziął wątpliwości co do jurysdykcji sądów polskich do rozpatrzenia sporu w postępowaniu głównym na podstawie art. 1 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003. Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowił zatem zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy sprawy o unieważnienie małżeństwa po śmierci jednego z małżonków objęte są zakresem zastosowania [rozporządzenia nr 2201/2003]?

2) W przypadku pozytywnej odpowiedzi na pytanie pierwsze, czy [rozporządzenie nr 2201/2003] swym zakresem zastosowania obejmuje sprawy o unieważnienie małżeństwa, które zostały wszczęte przez inny podmiot niż jedno z małżonków?

3) W przypadku pozytywnej odpowiedzi na pytanie drugie, czy w sprawach o unieważnienie małżeństwa, które zostały wszczęte przez inny podmiot niż jedno z małżonków, jurysdykcja sądu może być oparta na podstawach, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. a) tiret piąte i szóste rozporządzenia [nr 2201/2003]?".

IV – Postępowanie przed Trybunałem

15. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wpłynął do Trybunału w dniu 17 czerwca 2015 r.

16. Uwagi na piśmie zostały złożone przez rządy polski i włoski, a także przez Komisję Europejską. Ani strony w postępowaniu głównym, ani interwenienci w postępowaniu przed Trybunałem nie wnieśli o przeprowadzenie rozprawy. Trybunał uznał sprawę za wyjaśnioną w stopniu wystarczającym do wydania orzeczenia bez przeprowadzenia rozprawy.

V – Ocena

A – *W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego*

17. Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o rozstrzygnięcie kwestii, czy rozporządzenie nr 2201/2003 znajduje zastosowanie do powództw o unieważnienie małżeństwa wytoczonych po śmierci jednego z małżonków.

18. Na pierwszy rzut oka, jako że w postanowieniu odsyłającym sąd odsyłający w dużej mierze powtórzył okoliczności faktyczne ustalone przez Sąd Okręgowy w Warszawie, w tym okoliczność, że małżeństwo S. Czarneckiego i Z. Czarneckiej zostało rozwiązane w drodze rozwodu w 1940 r.***, wydaje mi się, że powództwo, w następstwie którego zadano niniejsze pytanie prejudycjalne, jest najprawdopodobniej bezpodstawne.

19. Niemniej rozpoznanie co do istoty tej sprawy może nastąpić jedynie po rozstrzygnięciu kwestii istnienia jurysdykcji krajowej sądów polskich do rozpatrzenia sporu w postępowaniu głównym. Zagadnienie owo stanowi zaś dokładnie przedmiot wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

20. Według sądu odsyłającego fakt, iż zgodnie z art. 1 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003 akt ten ma zastosowanie w sprawach cywilnych dotyczących unieważnienia małżeństwa, nie jest sam w sobie decydujący.

21. Sąd ten przypomina, że rozporządzenie to uchyliło rozporządzenie Rady (WE) nr 1347/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci obojga małżonków****. To ostatnie zostało oparte na „konwencji, sporządzonej na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich”*****.

22. Mimo że przepisy rozpatrywane w niniejszej sprawie są w dużej mierze podobne do postanowień tej konwencji, która również nie wyłącza z zakresu jej stosowania jakiejkolwiek kategorii powództw o unieważnienie małżeństwa, sąd odsyłający odwołał się do pkt 27 sprawozdania wyjaśniającego prof. A. Borrás zatwierdzonego przez Radę w dniu 28 maja 1998 r. i dotyczącego wspomnianej konwencji******, zgodnie z którym to punktem „[aby] ustanowić kryteria jurysdykcji w sprawach małżeńskich, nie należy brać pod uwagę przypadków, w których ważność małżeństwa musi zostać zbadana w ramach wniosku lub pozwu o jego unieważnienie po śmierci jednego lub obojga

*** Co oznacza, że drugie małżeństwo S. Czarneckiego zawarte z M.L. Czarnecką w 1956 r. nie stanowiło związku bigamicznego.

**** Dz.U. 2000, L 160, s. 19 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 1, s. 209.

***** Dz.U. 1998, C 221, s. 1.

****** Dz.U. 1998, C 221, s. 27, zwanego dalej „sprawozdaniem wyjaśniającym prof. A. Borrás”.

małżonków, ponieważ jest to kwestia niewchodząca w zakres zastosowania konwencji. Takie przypadki pojawiają się, co do zasady, w ramach pytań prejudycjalnych dotyczących dziedziczenia. Są one regulowane instrumentami międzynarodowymi mającymi zastosowanie w tym zakresie […] lub prawem wewnętrznym danego państwa, jeśli to ostatnie przewiduje taką możliwość”*******.

23. Zdaniem rządów polskiego i włoskiego sprawy o unieważnienie małżeństwa, w których powództwo wytoczone zostało po śmierci jednego z małżonków, nie są objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 2201/2003 ze względu na to, że w momencie wytoczenia takiego powództwa związek małżeński, którego powództwo to dotyczy, już nie istnieje wskutek śmierci jednego z małżonków.

24. Według tych rządów, w przypadku gdy małżeństwo ustało, zasadniczym przedmiotem sporu w sprawie o jego unieważnienie nie są już prawa stanu osób fizycznych, lecz, jak w omawianym wypadku, prawa majątkowe w postępowaniu spadkowym.

25. Na poparcie swoich stanowisk rządy polski i włoski także powołały się na pkt 27 sprawozdania wyjaśniającego prof. A. Borrás.

26. Podobnie jak Komisja uważam jednak, wręcz przeciwnie, że rozporządzenie nr 2201/2003 ma zastosowanie do każdego powództwa o unieważnienie małżeństwa, nawet jeśli jeden z małżonków zmarł, i to niezależnie od tego, czy owo powództwo jest związane, jak w sprawie w postępowaniu głównym, ze sporem dotyczącym dziedziczenia.

27. W przeciwieństwie do tego, co twierdzi rząd włoski, fakt, iż rozpatrywane w postępowaniu głównym powództwo o unieważnienie małżeństwa dotyczy małżeństwa już rozwiązanego wskutek śmierci jednego z małżonków, nie oznacza, że powództwo to nie jest objęte zakresem zastosowania rozporządzenia nr 2201/2003. O ile bowiem śmierć powoduje rozwiązanie małżeństwa ze skutkiem ex nunc, o tyle pozew o unieważnienie małżeństwa zmierza do stwierdzenia jego nieważności ze skutkiem ex tunc. Może zatem istnieć interes w unieważnieniu małżeństwa nawet po jego rozwiązaniu w wyniku śmierci jednego z małżonków.

28. Ponadto, jak podkreśla Komisja, brzmienie art. 1 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003 nie rodzi żadnych wątpliwości co do kwestii zastosowania tego rozporządzenia do powództwa o unieważnienie małżeństwa takiego jak to rozpatrywane w postępowaniu głównym. Przepis ten stanowi – jednoznacznie, bez zastrzeżeń ani dodatkowych wymogów – że „[n]iniejsze rozporządzenie ma zastosowanie […] [do] unieważnienia małżeństwa”. Co więcej, powództwa o unieważnienie małżeństwa w przypadku, gdy jedno z małżonków zmarło, nie zostały wymienione wśród spraw wyraźnie wykluczonych z zakresu zastosowania rozporządzenia nr 2201/2003 na podstawie art. 1 ust. 3 tego aktu.

29. W odniesieniu do argumentów opartych na pkt 27 sprawozdania wyjaśniającego prof. A. Borrás, pragnę zwrócić uwagę nie tylko na to, że konwencja, do której sprawozdanie to zostało dołączone, nie weszła w życie, ale też – ponownie jak zauważa Komisja – na to, że prof. A. Borrás nie udziela żadnych wyjaśnień uzasadniających to wyłączenie.

******* Obecnie kwestie jurysdykcji dotyczącej dziedziczenia majątku po osobach zmarłych są objęte rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2012, L 201, s. 107).

30. Co więcej, jak wskazuje Komisja, celem rozporządzenia nr 2201/2003 było zapewnienie obywatelom Unii Europejskiej wysokiego poziomu przewidywalności i przejrzystości prawa w zakresie ustalania jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich o charakterze międzynarodowym. Wyłączenie z zakresu jego zastosowania spraw o unieważnienie małżeństwa w wyniku zgonu jednego z małżonków byłoby zatem niezgodne z założeniami i celami tego rozporządzenia.

31. Wreszcie motyw 8 rzeczonego rozporządzenia stanowi, że „[w] odniesieniu do orzeczeń […] o […] unieważnieniu małżeństwa niniejsze rozporządzenie powinno mieć zastosowanie wyłącznie w stosunku do rozwiązania małżeństwa, a nie takich kwestii, jak przyczyny rozwodu, skutki majątkowe małżeństwa lub inne możliwe kwestie uboczne”.

32. Wbrew stanowiskom rządów polskiego i włoskiego motyw ów nie oznacza, że rozporządzenie nr 2201/2003 nie ma zastosowania do powództw o unieważnienie małżeństwa w przypadku, gdy jedno bądź oboje małżonków zmarło. Przeciwnie, stanowi on, że dla tego rodzaju powództw rozporządzenie to ma zastosowanie jedynie do kwestii rozwiązania związku małżeńskiego, a nie do skutków majątkowych małżeństwa, jak kwestie spadkowe, które zresztą na podstawie art. 1 ust. 3 lit. f) omawianego rozporządzenia zostały wyraźnie wyłączone z zakresu stosowania tego aktu.

33. W konsekwencji, o ile rozporządzenie nr 2201/2003 może ustanawiać jurysdykcję sądu do, w niniejszej sprawie, orzekania co do ważności małżeństwa zawartego przez S. Czarneckiego z M.L. Czarnecką, o tyle nie znajduje ono zastosowania do kwestii spadku po S. Czarneckim i jego pierwszej małżonce Z. Czarneckiej, za której spadkobierczynię testamentową uważa się E. Mikołajczyk.

34. Z tych względów proponuję, aby na pytanie pierwsze Trybunał odpowiedział, że powództwa o unieważnienie małżeństwa wytoczone po śmierci jednego z małżonków są objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 2201/2003.

B – *W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego*

35. Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o rozstrzygnięcie kwestii, czy zakres stosowania rozporządzenia nr 2201/2003 obejmuje także powództwa o unieważnienie małżeństwa, które zostały wytoczone przez osobę inną niż jedno z małżonków.

36. W tym względzie sąd odsyłający zauważa, że w sprawozdaniu wyjaśniającym prof. A. Borrás nie podjęto tematu możliwego wyłączenia powództw o unieważnienie wytoczonych przez osobę inną niż jedno z małżonków. Sąd ten wskazuje również na brak spójności w doktrynie w zakresie, w jakim dla niektórych autorów art. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 wyłącza w sposób dorozumiany z zakresu stosowania powództwa o unieważnienie małżeństwa wytoczone przez osobę trzecią, podczas gdy według innych autorów należy dopuścić możliwość zastosowania tego rozporządzenia w odniesieniu do spraw o unieważnienie małżeństwa wszczętych z powództwa prokuratora lub przez osobę trzecią mającą interes prawny, jednakże w takiej sytuacji procesowej zastosowanie miałyby jedynie art. 3 ust. 1 lit. a) tiret od pierwszego do czwartego oraz art. 3 ust. 1 lit. b) wspomnianego rozporządzenia.

37. Rządy polski i włoski podzielają stanowisko, zgodnie z którym rozporządzenie nr 2201/2003 nie ma zastosowania do spraw o unieważnienie małżeństwa wszczętych powództwem osoby innej niż jedno z małżonków. Na poparcie swego twierdzenia rząd polski zauważa, że szereg podstaw jurysdykcji wymienionych w art. 3 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia odnosi się do wspólnego lub odrębnego miejsca zwykłego pobytu małżonków w celu wykazania, że to wyłącznie małżonkowie mogą stanowić strony postępowania o unieważnienie małżeństwa.

38. Podobnie jak Komisja opowiadam się za wykładnią wierną brzmieniu art. 1 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003, która nie warunkuje zastosowania tego rozporządzenia do spraw o unieważnienie małżeństwa od tożsamości powoda lub wnioskodawcy.

39. Ponadto, nawet jeśli prawdą jest, że sprawy małżeńskie mają charakter osobisty, istnieją sytuacje, w których, tak jak w postępowaniu głównym, osoba trzecia może mieć interes prawny i nie ma powodu, aby jej uniemożliwić jego dochodzenia, przy czym interes ów podlega ocenie nie na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003, lecz zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami prawa krajowego.

40. Okoliczność, iż pewne podstawy jurysdykcji wymienione w art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003 odnoszą się do miejsca zwykłego pobytu małżonków, nie ma wpływu na odpowiedź, jakiej należy udzielić na pytanie drugie, ponieważ fakt, że jurysdykcję w sprawach o unieważnienie małżeństwa przyznano sądom miejsca zwykłego pobytu małżonków, nie wyklucza tego, aby osoba trzecia mogła wytoczyć powództwo w tym miejscu zgodnie z przepisami tego rozporządzenia.

41. Z tych względów proponuję, aby na pytanie drugie Trybunał odpowiedział, że zakres zastosowania rozporządzenia nr 2201/2003 obejmuje powództwa o unieważnienie małżeństwa wytoczone przez osobę inną niż jedno z małżonków.

C – *W przedmiocie trzeciego pytania prejudycjalnego*

42. Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o rozstrzygnięcie kwestii, czy jurysdykcja sądu państwa członkowskiego, który rozpatruje pozew o unieważnienie małżeństwa złożony przez osobę inną niż małżonek, może być oparta na podstawach jurysdykcji, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. a) tiret piąte i szóste rozporządzenia nr 2201/2003.

43. Zdaniem sądu odsyłającego zastosowanie tych przepisów mogłoby skutkować ustaleniem jurysdykcji sądów polskich do badania ważności małżeństwa zawartego we Francji wyłącznie dlatego, że miejsce zamieszkania powoda lub wnioskodawcy niebędącego jednym z dwóch małżonków, w niniejszej sprawie E. Mikołajczyk, znajduje się w Polsce, bez żadnego związku z miejscem zamieszkania małżonków.

44. Według rządu włoskiego kryteria określone w art. 3 ust. 1 lit. a) tiret piąte i szóste rozporządzenia nr 2201/2003, w zakresie, w jakim jako kryterium ustalenia jurysdykcji wskazują miejsce zwykłego pobytu powoda lub wnioskodawcy, powinny być rozumiane w ten sposób, że odnoszą się wyłącznie do małżonka będącego powodem lub wnioskodawcą.

45. W tym względzie rząd ten opiera się na pkt 32 sprawozdania wyjaśniającego prof. A. Borrás, zgodnie z którym wybór podstaw jurysdykcji innych niż miejsce zwykłego pobytu małżonków został uzasadniony troską niektórych państw członkowskich, aby szczególnie nie utrudniać dostępu do wymiaru sprawiedliwości małżonkom, którzy wskutek kryzysu małżeńskiego powrócili do kraju, gdzie mieli miejsce zamieszkania przed zawarciem małżeństwa.

46. Tak jak rząd włoski Komisja uważa, że wykładnia literalna omawianych przepisów, która pozwalałaby sądom polskim na ustalenie ich jurysdykcji do orzekania w przedmiocie wytoczonego przez osobę trzecią powództwa o unieważnienie małżeństwa zawartego we Francji, byłaby sprzeczna z celem rozporządzenia nr 2201/2003. W opinii Komisji rzeczą niewyobrażalną jest, żeby prawodawca Unii przewidział termin „wnioskodawca lub powód”, jako stosowany do osób trzecich w ramach skargi o stwierdzenie nieważności małżeństwa, jeżeli mają one legitymację czynną w rozumieniu prawa

krajowego. Zdaniem Komisji ustanowione w omawianym rozporządzeniu podstawy jurysdykcji mają służyć interesom małżonków, a nie interesom osób trzecich, które mogą wytoczyć takie postępowanie. Jeżeli takie osoby trzecie mają prawo do wystąpienia z takim powództwem, są one związane zasadami jurysdykcji ukierunkowanymi na korzyść małżonków.

47. Podzielam stanowisko i argumenty rządu włoskiego oraz Komisji.

48. Ponadto należy najpierw przypomnieć, że Trybunał orzekł już, w pkt 48 wyroku z dnia 16 lipca 2009 r., Hadadi (C-168/08, EU:C:2009:474), że „art. 3 ust. 1 lit. a) i b) rozporządzenia nr 2201/2003 przewiduje kilka podstaw właściwości [jurysdykcji], pomiędzy którymi nie ustanawia hierarchii. Wszystkie obiektywne kryteria ustanowione w tym art. 3 ust. 1 są alternatywne".

49. Trybunał uznał zatem w pkt 49 tego wyroku, że „system rozdziału właściwości [jurysdykcji] ustanowiony przez rozporządzenie nr 2201/2003 w dziedzinie rozwiązania związku małżeńskiego nie przewiduje wyłączenia kilku właściwości [zbiegu jurysdykcji]. Przeciwnie, wyraźnie zostało przewidziane współistnienie kilku właściwych sądów, bez ustanawiania hierarchii między nimi".

50. Z fragmentów tych wynika, że osoba trzecia wytaczająca powództwo o unieważnienie małżeństwa może wybrać sąd, przed którym chce wszcząć postępowanie, spośród tych wymienionych w art. 3 ust. 1 lit. a) omawianego rozporządzenia.

51. Mimo że tiret trzecie, piąte i szóste tego przepisu odnoszą się w sposób ogólny do miejsca zwykłego pobytu strony przeciwnej lub powoda, czy też wnioskodawcy, Trybunał orzekł w pkt 50 wyroku z dnia 16 lipca 2009 r., Hadadi (C-168/08, EU:C:2009:474), że „o ile *kryteria wymienione w art. 3 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia opierają się pod wieloma względami na zwykłym miejscu zamieszkania [miejscu zwykłego pobytu] małżonków*, o tyle kryterium ustanowionym w tym samym ustępie pod lit. b) jest kryterium »obywatelstwa« obojga małżonków lub, w przypadku Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, »miejsce stałego zamieszkania« [wspólny »domicile«]" ********.

52. Z tego fragmentu wyraźnie wynika, że zdaniem Trybunału wszystkie podstawy jurysdykcji wymienione w art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003 opierają się na miejscu zwykłego pobytu jednego lub obojga małżonków.

53. Z tego powodu, moim zdaniem, art. 3 ust. 1 lit. a) tiret piąte rozporządzenia nr 2201/2003 nie ogranicza się do ustanowienia jurysdykcji sądu miejsca zwykłego pobytu powoda lub wnioskodawcy, lecz dodaje, że powód lub wnioskodawca powinien był tam przebywać od przynajmniej roku bezpośrednio przed wniesieniem pozwu lub wniosku. To samo dotyczy tiret szóstego tego przepisu, zgodnie z którym powód lub wnioskodawca powinien był przebywać tam przynajmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wniesieniem pozwu lub wniosku i być obywatelem tego państwa członkowskiego.

54. Dlaczego prawodawca Unii miałby dodać te wymogi wobec „powoda lub wnioskodawcy", gdyby nie odnosiło się to do jednego z małżonków?

55. Z tych względów proponuję, aby na pytanie trzecie Trybunał odpowiedział, że art. 3 ust. 1 lit. a) tiret piąte i szóste rozporządzenia nr 2201/2003 nie ma zastosowania do powództw o unieważnienie małżeństwa wytoczonych przez osobę inną niż małżonek.

******** Wyróżnienie moje.

VI – Wnioski

56. Wobec powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytania prejudycjalne przedstawione przez Sąd Apelacyjny w Warszawie (Polska) w następujący sposób:

1) Powództwa o unieważnienie małżeństwa wytoczone po śmierci jednego z małżonków są objęte zakresem stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 2116/2004 z dnia 2 grudnia 2004 r.

2) Zakres zastosowania rozporządzenia nr 2201/2003, zmienionego rozporządzeniem nr 2116/2004, obejmuje powództwa o unieważnienie małżeństwa wytoczone przez osobę inną niż małżonek.

3) Artykuł 3 ust. 1 lit. a) tiret piąte i szóste rozporządzenia nr 2201/2003, zmienionego rozporządzeniem nr 2116/2004, nie ma zastosowania do powództw o unieważnienie małżeństwa wytoczonych przez osobę inną niż małżonek.